

SÁTIRA TEATRAL

Monólech

d' un empresari

PER

JOSEPH ALADERN

DOS RALS

REUS

KIOSCO DE P. BOLART
Mercadal

BARCELONA

LO TEATRO REGIONAL
Cabras, 13, 2º

SÁTIRA TEATRAL

Monólech

d' un empresari

PER

JOSEPH ALADERN

~~~~~  
*DOS RALS*  
~~~~~

IMP. « LA SAURA » ALCOVER. + 1895.

DEDICATORIA

Al gran actor X., al Hoquelin espanyol,
gloria de nostre Escena:

A tú, que tant admirablement representas aquest monòlech en la vida real, á tú, que sens el teu esforç no hauria alcansat la immensa popularitat de que avuy disfruta, fins al punt de considerarsela com una de las joyas de nostre Teatre, á tú, repeteixo, me plau dedicarla.

Acéptala com una petita prova de lo molt que 't vol y t admira ton amic:

Fulano de Tal

(D^o arreglador d'obras dramáticas)

QUATRE PARAULAS

Apresiasi lector: no tingh el gust de sapiguer ab qui tracto, y potser que si gons qui sigas, jutgis impertinents mas quatre paraulas, que he escrit solzament pels amichs que m' coneixen y alguns que encare no m' han apretat la ma. Si no ets de aquests, passa via y no t distreguin las paraulas de cap desconegut.

Doncs si, estimat amich, he determinat escriure una obra teatral, la menys cantitat possible de obra, un monòlech que no s'ha representat ni es facil que s' representi. ¿Y sabs perquè he escrit un monòlech y no una obra en alguns actes? Solzament pera ensenyar el camí á molts autors de dramas que yo conech y tu també coneixes, que ni escriure saben el titol de la obra, segons veym en els cartells de nostres teatres, y que no obstant troban Empresaris que 'ls hi posa en escena, y obtenen éxits extraordinaris, tot mercès als procediments que apunto en aquesta obreta.

J. Aladern

PERSONATGE

UN EMPRESSARI ben caracterisat, si pot ser que 'l públic el reconegui al primer cop de vista.

NOTA

L' autor cedeix els drets de propietat pera las representacions en tots els teatres de Catalunya.

MONÓLECH D' UN EMPRESSARI

Surt el protagonista ab ayre indecís, fa un saludo al públic y exclama com no sabent que dir:

SENYORS:

Tal com me mira tothom
no soch actor, ni pensarhi;
no, senyors, soch empressari
d' un teatre de molt nom;
sinó que un autor novell
s' ha empenyat ab sas mil maulas
en que yo surti á las *taulas*,
y ho faig, per dar gust à n' ell.

Pero, vejám, ¿qué 'ls diré?
¿Què 'ls hi contaré are yo
pera poguém donar tó
desempenyant el papé'?

Ja m' hi ficat en bon fanch
surtí' aquí sens mes ni mes
pera divertí' à vostés!...
Casi se 'm glassa la saach!

Desempenyar un monólech
sens tenirlo á la memoria,
no 's troba en tota l' historia;
ya s' ha de ser bon astrolech!

En mon teatre, yo he vist
de derrera 'ls bastidors
surtí' à las taulas actors
ab paper alegre ó trist,
pero tots ells en la ment
molt ben après y estudiat,
sens por de fé' un disbarat
duyan el seu parlament.

He vist un mestre d' escola
explicar sas desventuras,
una dama fer posturas,
un sabater picar sola,

un jugador explicant
las peripicias del joch,
una veige explica' ab foch
la traició del seu aymant;
un pres plorar ab dolor
empenadinse del crim,
y cantí' 'ls *Goigs de Sant Prim*
à un cessant, pero ab rigor,
lo que may he contemplat
al teatre, ni pensarhi,
es un pobret empresari
pensatiu així plantat.

(Pausa)

Ah! ja ho sé; se m'ha acudit
una idea: ja veurant;
potsèr me criticarant,
pero bah! estich decidit.

Explicaré de pè à pà
la tàctica teatral
que crech més racional

pera poguer prosperà'.

(Pausa.)

Alguns cops, ya hauran notat
que á n' al meu gran col·lisseu
en general sols s' hi veu
un repertori gastat.

Aixó s' explica, veuán:
molt públic de Barcelona
sols judica una obra bona
quant nota que molt la fan.

Y amès, con d' aquestas obras
moltas, no cobra l' autor,
ni faig gastos de valor,
pera mi quedan mes sobras.

Hi ha certas temporadetas
durant el decurs del any,
que un hom' ab un poc d' afany
pot guanyà' a'gunas pessetas.

Quan venen festivitats,
(una fira, un Centenari)

---

es quan tot bon empresari
passa 'ls jorns més apurats.

Com que un públic forasté
acut de per tot arreu,
s' ha de fer que 'l colisseu
el rebi d' un modo bé.

Llavors res de dramas nous
ni comèdies, res d' estrenos,
novetat es lo de menos
per poguér guanyà' alguns sous.

Aquell públic, no vol més
qu' obras de gran espectacle,
cosas que semblin miracle,
decoracions, fochs, quinqués,
vestits brillants, colors, seda,

y per lo tant sols se posa

La Llantia maravellosa,

La Redoma y La Almoneda.

¿La Quaresma treu el nas?

Doncs ya se sab, *La Passió,*

---

qu' és un espéctacle bó,
puig sempre hi ha qui 'n fa cas,

¿Que's veu que ya's massa vell
y la gent ya d' ell s' escama?

llavors, s' encarrega un drama
inflat, tot plè d' oripell,

en el qual surti Jesús
fent ridiculs joch-de-mans
ó la Magdalena ab guants,
que tothom quedi confús,

qu'al veure aquells llums y flams
y aquells cambis de pinturas,
se quedin las criaturas
badant la boca tres pairs,

y ayxís tindrant sens perills
el negoci assegurat,
no hi haurá dins la ciutat
mare que no hi porti 'ls fills.

¿Qu' és una profanació
del verdader art dramatic?

¡Aixó ho dira un maníatic;
dixi 'm va bé, y se acabó.

Per las obras novas, tinch
un método estrafalari,
un *Manual del Empresari*
que ensenya de fer *pistrinch*.

Al obrir la temporada
ja se sab, i' mundació
d' obras no te aturadó',
sembla aliò una pedregada.

Alá tragedias, ¡la mar!
Dramas en tres actes? ¡uix!
Comedias? ¡oh, per un flux
oo 's podrian pas contar;
pero la gran avalanxa
la forman las pessas, ¡oh!
que es cas. ni ab un carretó!
me 'n colgo fias á la panxa.

Llavors jo, pera sortir
d' aquell fanch, com *Don Quixot*,

---

faig una tria de tot
allò que 'm pot convenir.

No 's creguin pas que llegeixi
ni una ratlla de cap obra,
per mi tota l'obra hi sobra,
no vulgan que tant pateixi!

Lo que faig, ab tot l'aplom
y sempre ab certa galvana,
mirar la primera plana
per enterarme del nom,

y si veig que 'l manuscrit
porta un nom desconegut,
la *cansó d' en Tururut...*
aquella obra ya ha bullit.

Perquè â veure ¿qué 'n treuria
de anunciar al cartell
un' obra d' autor novell,
si 'l públic no acudiria!

Jo ya sé que entre las tals
n' hi pot haver de molt bonas,

---

pero qué, si hi ha personas
aqui al mon, tan animals,
que sols van al colisseu
quan se enteran pe'l prospecte
que l' autor es un subgecte
que ya ha fet un' obra ò deu!

Del que si m' haig de guardar
es de acceptar algun drama
que puga ofendre la fama
que 'l potentat sol gosar.

Res de seguir las corrents
que 'n solen dir modernistas,
res d' obras socialistas,
res de ideas disolvents,

res que alagui al públic pobre
que seu dalt del *galliní*,
tot es gent sense *calé*,
y aquesta may salva à una obra.

Quan lo *paradís* s' omplena,
encara no faig *calés*

---

pera fer cremá' els quinqués;
ca, si no paga la pena.

Lo que salva al empresari
son els palcos y llunetas;
allí si que 's fan pessetas;
no hi va pas cap perdulari.

Per això s' han de posar
sempre obras que 'l bon burgés
no puga trobarli res
que 'l puga gens disgustar.

¡Fora modernas corrents
y viscan els vells artistas!
Fills, aixó dels modernistas
no son més que uns caps calents.

Home practic y sensat
no 'n vull fer que 's pagan caras;
de camisas d' onze varas
á mi. may ne n' han tallat.

Mentres per mon colisseu
tinga 'l corrent repertori,

res me fa que l' art se mori,
ya 'l sabré encomenà' á Deu.

¿Que ayxís se tanca la porta
del Teatre à n' al jovent?

No, senyors, el qu' és valent
dóna una enbranzida forta.

Busca un medi per entrar
y, ab elements la porta obra.

¿Volen saber com se logra
per si ho desitjan provar?

(Pausa)

Entre 'ls diversos camins
que 's portaràn à l' Escena,
el que 'ls costará menys pena,
encara que més *llubins*,

és procurant alagar
à la més discreta dama
escampant per tot sa fama
en l' art de representar,
y en prova d' admiració

---

quan fassi 'l seu benefici,
li acompanyan el judici
d' un regalo de *mistó*.

Llavors ya tenen segura
sa influencia ab l' empresari,
y una obreta al presentarhi,
sens tragar gens d' amargura,
els hi será sens tardar
posada molt bé en escena
perqué la dama hu ordena
y no la puch disgustar.

Un actor també serveix
pera fer semblant jugada;
la cosa ha de anar portada
si fa ò no fa lo mateix.

Si no que en l' actor, amés
hi ha d' haver preparació:
¿que 's veu? un cigarro bo,
vinga pagarli cafès;
¿que se 'l troba al restaurant?

ya se sab, nia à la butxaca,
buscarli sempre la flaca
per anar simpatisant,

y quant se 'l té conquistat
disposat á fé' un favor,
llavors se parla al actor
del drama ya preparat,

y com que no l'hi convé
lo perdre l' amistat vostre,
lograreu al fi y la postre
veure vostre drama fé'.

Si 'm venen â trobà' à mí
perqué 'ls fassi una cómedia,
ya veuran quina tragedia
mes cruel haurant de sufri'.

Ants que tot yo necessito
que 'm responguin de un fracàs:
tens diués? ya ho lograrás;
no 'n tens? no tocas cap pito.

Ja se sab, l' autor novell

---

deu pagar gastos d'escena
perque no ès just que á ma esquena
yo li estreni l'obra d'ell.

Si aquell dia 'l colissèu
no se m'omple, yo carrego,
y no haig de ser tant borrego
de pagar el pecat seu.

Ayxis doncs si pel devant
no m'afluixa bona *prima*,
no veurà l'obra que estima
als actors representant.

¡Si fins autors de gran fama
me perdonan tots els drets!
Fims n'hi ha un entre aquêts
que 'm paga 'l sou de la dama.

Com voleu, doncs, ignoscents.
sent inèdits, de nom pobres,
que us fassi las vostras obras
contant ab tals elements?

Per valtres, autors novells,

---

el Teatro no té entrada,
ya podeu dà' aldabonada
que picant s' hi fareu vells.

Sols teniu un camí obert
entre aqueixas visions trístas.

¿Quin? vos feu periodistas,
feu la carrera ab acet'

y quan ya haureu alcansat
gran fama y tindreu podé,
allavors yo us obriré
las portas que us he tancat.

El periodista és per mí
un element de primera,
yo preparo la tatera
y ell l' rucell me fa vení'.

Yo sê que atmetentl'hi un drama
tinch sa ploma al meu costat,
m' a'abará un disbarat
y 'm dirà bé de la dama

Dirà que mon colisseu

és cómodo y elegant.
y que en cap altre se fan
espectacles com àl meu,

Perqué és clar, com té interès
en que la gent vagi allí,
sent hò per ell ho és per mí;
el negoci ya està entés.

(Pausa)

En tocant á n' el valor
de las obras, poc implica,
no m' encaparra una mica,
d' ayxò se 'n cuyda l' autor.

Com que só un tonto acabat
y soch algo estrefalari,
tinch el sentit literari
poc, molt poc desarrollat.

¿Qué és un plagi? Y qué 'm fa à míl
Solament que fassi riure...

¿Que ayxò un altre ya ho va escriure?
Senyal que va pensà' ayxí

Que aquesta obra és un bunyol
y què amb' ella 'l gust entelo?
Doncs que plegui 'l *Tio Nelo*
que per fent se pinta sol.

Inmóral aquesta? ¡Cal
al teatre yo 'ls diré
que per fersa ningú hi vè,
y amèa, sémprè pot marxà.

¡La moral! baya un bullit.
Deguera ser bon morral
qui vá inventár la moral..
Ya s' en pot entorna' al llit!

Avants que tot el negoci,
yo ayxís el busco y el faig,
si per difrent camí vaig
busco la lluna en un cossi.

(Pausa)

Diu que 'l Teatre és escola
hont el públic deu apendre;
no! és mercat hont s'hi va á vendre,

---

una mentida, una bola.

Per 'xó tè forma rodona
semblant à una ferradura,
¡Quin bé de Deu de verdura
p' el públic que s' hi abona!

¡Quina delícia tant gran!
¡Oh, quin gust tinch al pensarhi,
al veurem fet empresari
de l' aufals que 'ls vaig donant!

Y pensar que ni valor
té per tirarme una cossa!...
Mirin, mirin quina bossa...

(Anansen tot ensenyant una bossa)
¡Y diu que 'l Teatre és mort!

TELÓ

OBRAS DEL AUTOR

- IMPIETATS. — Poesias escullidas. *Tomo primer de la Biblioteca «Lo Modernisme»* 2 rals.
- SAGRAMENTAL.— Poesias modernes. *Precedidas de un estudi critic de Pompey Gener* 8 »
- MAL D' HERMOSA.— Novela. (*Agotada*)
- CARTAS ANDORRANAS. — *Impresions d' una excursió per las Valls de Andorra.* 2 »
- ALMANAC MODERNISTA de la Literatura Catalana. (*Any primer*) *Colecció de treballs en prosa y vers, dels millors escriptors.* 2 »
- MONÓLEH D' UN EMPRESSARI. — *Sàtira teatral, (Monólech)* 2 »

EN PREMPESA

Odas Socials

DIPOSIT: KIOSCO DE P. BOLART = REUS.

Enviant l' import se remeten francas de correu.

